

Smanjenje šteta: „ Smanjenje štete za područje Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije“

Provoditelj: Udruga za pomoć mladima HELP

Godina provedbe: 2019

Kratki opis programa

Ovaj program u cijelosti, svakom svojom aktivnosti doprinosi ostvarenju ciljeva ovog natječaja.

Program se svakako doprinosi smanjenju štete i pojavnosti zaraznih bolesti u populaciji ovisnika i osoba s rizičnim ponašanjima koji su korisnici programa (prodavatelj/ice seksualnih usluga, homoseksualne/biseksualne osobe, HIV+ osobe i mladi).

Program nudi originalna, praktična i dugoročno učinkovita rješenja.

Programima smanjenja štete potrebno je omogućiti ovisnicima zamjenu prljavog i upotrijebljenog pribora za sterilni te im omogućiti dostupnost prezervativa, informirati ovisnike o mogućnostima uključivanja u terapijske/supstitucijske programe liječenja, pružiti informacije ovisnicima o zaštiti od predoziranja, omogućiti testiranje na HIV i hepatitis te tako doprinijeti epidemiološkom praćenju pojavnosti HIV/AIDS-a i hepatitisa, kontinuirano provoditi akcije liječenja okupljališta ovisnika uklanjanjem prljavog i upotrijebljenog pribora s ciljem zaštite okoliša i lokalne zajednice.

Do epidemije HIV-infekcije u Istočnoj Europi došlo je zbog korištenja zajedničkog pribora za iniciranje heroina, a bolest se dalje širi spolnim putem. Zahvaljujući uspjehnosti provedbe programa Smanjenje štete još od 2006., znanstvena istraživanja Nastavnog zavoda za javno zdravstvo SDŽ su pokazala manju stopu pojavnosti hepatitisa među ovisnicima koji su uključeni u program u odnosu na hrvatski prosjek.

Zbog naćina širenja epidemije, bitno je raditi s osobama s visokorizičnim ponašanjima na promijeni njihovog rizičnog ponašanja.

Jedna od ciljnih skupina programa su i mladi, osobito adolescenti, koji spadaju u osobito ranjivu skupinu po pitanju širenja zaraze zbog ućestalih rizičnih ponašanja (eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, kratkotrajne veze s partnerima, spolni kontakti bez zaštite itd.) Sav trud koji se uloži u rad s njima ima dugoroćne efekte, jer rad s mladima u njihovom formativnom dobu, daje najbolje rezultate u prevenciji društveno ne prihvatljivih ponašanja i promjeni stavova.

Strah od prenošćenja zaraze zbog nepoznavanja naćina širenja HIV-a najćešći je razlog diskriminatornog postupanja prema osobama koje žive s HIV/AIDS-om ili osobama iz tkz. marginaliziranih skupina (ovisnici o drogama, homoseksualne/biseksualne osobe, prodavateljice seksualnih usluga). Javnost je sklona HIV/AIDS povezivati s nekom populacijom, a ne s rizičnim ponašanjima koja se svakodnevno dogaćaju i u općoj populaciji (ćesto mijenjanje partnera, spolni odnos bez zaštite ili pod utjecajem alkohola, droga i drugih sredstava ovisnosti, isl).

S toga je vaćžno upoznavati i osvješćivati kako ciljne skupine programa, tako i opću javnost ne samo o preventivnim i zdravstvenim aspektima već i o ljudsko-pravnim dimenzijama HIV infekcije.

U programu će se s ciljnim skupinama raditi ne samo na smanjenju direktne štete kao posljedice rizičnih ponašanja i stjecanju znanja o HIV/AIDSu, nego će se s njima raditi i na izgradnji osobnosti, jaćanju socijalnih i komunikacijskih vještina, empatije, humanosti, multikulturalnosti.

Tako će korisnici, osim o HIV/AIDS-u, svakodnevno biti u prilici ućiti o toleranciji i prihvaćanju razlićitosti i kroz razlićite oblike neformalnog i informalnog obrazovanja. Bit će u svakodnevnoj interakciji sa strućnjacima volonterima iz drugih zemalja, sredina, kultura, svjetonazora, seksualnih opredjeljenja. Naime veliki pečat programu daje upravo ta

multikulturalnost i različitost, jer se stručnjaci iz inozemstva radi s korisnicima.

Također se kroz različite volonterske aktivnosti i takozvanu humanitarnu samoposlugu imaju priliku prihvatiti humanost i volonterstvo kao stil življenja.

Kroz različite kreativne radionice se imaju priliku kreativno provoditi svoje slobodno vrijeme u kvalitetnom i poticajnom okruženju koje njeguje toleranciju i poštivanje različitosti.

Promicanje ljudskih prava u javnosti, te osvješćivanje na inaširenja i mogućnosti prevencije HIV infekcije se realizirati ne samo kroz organiziranje edukacija, nego i kroz suradnju s predstavnicima medija kako bi se o osobama koje žive s HIV-om i ranjivim skupinama izvještavalo na način kojim se afirmira njihov položaj u društvu i pri tom koristiti nestigmatizirajući jezik.

Osnovna aktivnost programa je besplatna zamjena prljavog upotrijebljenog pribora za intravenozno uzimanje droga (igle, šprice, kiselina, destilirana voda) za sterilni, kao i distribucija kondoma u drop-in-u u Splitu i kroz pokretni „NX“ u na području Splitsko-dalmatinske i Šibensko-kninske županije (Šibenik, Makarska, Trogir, Marina, Brač, Šolta, Hvar, Sinj, Omiš, Brač, Brela, Kaštela).

Osim zamjene pribora u projektu se provodi još niz aktivnosti, a to su:

- savjetovanje i testiranje HIV i hepatitis
- izrada i distribucija informativno edukacijskih materijala
- upušćivanje korisnika na liječenje (supstitucijsku terapiju ili u terapijske zajednice za liječenje ovisnosti)
- informiranje, upušćivanje i pomaganje korisnicima pri korištenju usluga u zajednici (socijalnih, zdravstvenih i drugih)
- informiranje i savjetovanje o spolno i krvlju prenosivim bolestima s naglaskom na HIV i hepatitis
- informiranje i savjetovanje korisnika kako se zaštititi od opasnosti predoziranja
- informiranje ovisnika o tehnici sigurnijeg konzumiranja droga i na inu zaštite od komplikacija vezanih uz i.v. uzimanje droga
- skrb o HIV+ osobama
- uska suradnja sa svim institucijama, službama, organizacijama i zajednicama koje skrbe o pripadnicima naših ciljnih skupina
- rad s prodavateljima/icama seksualnih usluga (organiziranje ginekoloških pregleda, testiranje/retestiranje na HIV i hepatitis, distribucija prezervativa idr.)
- išćenje lokacija od infektivnog otpada (upotrijebljenog pribora za injektiranje sredstava ovisnosti)
- pomaganje korisnicima u prevladavanju svakodnevnih egzistencijalnih poteškoća / humanitarna pomoć / donacije

Sažetak programa

Program osigurava provedbu prevencije ovisnosti koji su u skladu s Europskim standardima za kvalitetnu prevenciju zlouporabe droga (EDPQS). Kroz program se prikupljaju indikatori predviđeni CRIS-om (Country Response Information System) na inije se praćenje obavezala i Republika Hrvatska potpisivanjem Deklaracije o obvezama u svezi HIV/SIDE

Svojim vanjskim radom na terenu (outreach work) program doprinosi povećanju dostupnosti programa prevencije kao i iskorištenosti usluga u zajednici. Programima smanjenja štete omogućuje se ovisnicima zamjena prljavog i upotrijebljenog pribora za sterilni te im se omogućuje dostupnost prezervativa, informira ih se o mogućnostima uključivanja u terapijske/supstitucijske programe liječenja, pružaju im se informacije o zaštiti od predoziranja, omogućuje testiranje na HIV i hepatitis time se doprinosi epidemiološkom praćenju pojavnosti HIV/AIDS-a i hepatitisa u tzv. „teško dostupnim skupinama“ (ovisnici, prodavatelji/ce seksualnih usluga, mladi, osobe homo i biseksualne orijentacije)

Program uvelike osnažuje partnerstva udruga i ostalih lokalnih dionika u smanjivanju posljedica rizičnih ponašanja, te pospješuje i motivira na uključivanje liječenih ovisnika u različite kulturne, sportske i edukativne aktivnosti.

Aktivnosti programa su usmjerene na zaštitu zdravlja specifičnih vulnerabilnih skupina (ovisnici o drogama,

prodavatelji/ce seksualnih usluga, mladi, HIV+ osobe, pripadnici LGBT) u cilju smanjenja pojavnosti zaraznih bolesti (AIDS, B i C hepatitis i dr.), smanjenje štetnih posljedica rizi nih ponašanja, podizanje kvalitete života oboljelih te smanjenje stigmatizacije.

1. Županije provedbe

Splitsko-dalmatinska, Šibensko-kninska

2. Ciljevi programa

Op i: Op i cilj programa je zaštita zdravlja kroz prioritete aktivnosti smanjenja posljedica rizi nih ponašanja (konzumiranje droga, prodavanje seksualnih usluga, promiskuitet, spolni kontakti bez zaštite) kroz prevenciju širenja AIDS-a i drugih krvlju i spolno prenosivih bolesti

Specifi ni: - pove anje razine informiranosti o AIDS-u i drugim krvlju i spolno prenosivim bolestima

- pove anje razine informiranosti o sigurnijem korištenju droga

- Smanjen broj smrtnih slu ajeva povezanih sa zlouporabom droga

- pove anje razine informiranosti korisnika o sigurnijem seksu

- prikupljanje podataka za epidemiološko pra enje pojavnosti HIV/AIDS-a i hepatitisa

- prikupljanje podataka za epidemiološko pra enje fenomena ovisnosti

- informiranje korisnika o zdravstvenim, socijalnim i terapijskim programima/uslugama u zajednici

- uzdizanje svijesti zajednice o važnosti prevencije i težini problema

vezanih za ovisnost, HIV/AIDS i druge spolno i krvlju prenosive bolesti

- poticanje pripadnika ciljnih skupina na preuzimanje odgovornije uloge u zaštiti zdravlja

- poticanje ciljnih skupina na socijalnu uklju enost i integriranje u društvo, kao i korištenje usluga koje se nude u zajednici

- poticanje pripadnika ciljnih skupina na volontiranje i društveno koristan rad kako bi razvili empatiju i podigli samopoštovanje i društvenu odgovornost

- unaprje enje me usektorske suradnje

3. Ciljana skupina

Intravenozni korisnici droga, Neintravenozni korisnici droga

4. Koje od navedenih aktivnosti smanjenja šteta provodi udruga

Dijeljenje kondoma, Dijeljenje igala, Dijeljenje štrcaljki, Prikupljanje igala, Prikupljanje štrcaljki, iš enje okoliša, Distribuiranje materijala, Savjetovanje, Drugo

5. Broj podijeljenog materijala

Broj kondoma: 13300

Broj igala: 260586

Broj štrcaljki: 47282

Broj primjeraka edukativnog materijala: 5000

6. Broj prikupljenog materijala

Broj igala: 71617

Broj štrcaljki: 24058

7. Lokacije na kojima se vrši zamjena materijala

Mjesta na koja izlaze vanjski radnici, "Drop-in" centar

8. Gradovi/mjesta na kojim se vrši zamjena materijala te broj lokacija u pojedinom gradu/mjestu

Mjesta na koje izlaze vanjski radnici: Split - 8

Sinj - 4

Makarska - 3

Šibenik - 4

Trogir-Marina - 3

Bra - 4

Šolta - 2

Hvar - 3

Drop-in centar: Split -1

9. Na in prikupljanja podataka o korisnicima programa smanjenja šteta

Mjese ni izvještaji koje ispunjavaju outreach radnici, a što uklju uje:

- pra enje broja pruženih usluga i broja korisnika uklju enih u program; intravenskih ovisnika o drogama, konzumenata lakih droga i komercijalnih seksualnih radnica

- pra enje broja aktivnosti usmjerenih na dobrobit korisnika programa (broj pruženih savjetovanja/informiranja, broj outreach aktivnosti/odlazaka na teren, odra enih lokacija, podijeljenih igala, šprica i kondoma te prikupljenog upotrijebljenog pribora)

10. Broj osoba u programu smanjenja šteta

Korisnici: 950

Stari korisnici: 938

Novopridošli korisnici: 12

11. Broj osoba po spolu u programu smanjenja šteta

Korisnici muškog spola: 665

Korisnici ženskog spola: 285

Novopridošli korisnici muškog spola: 9

Novopridošli korisnici ženskog spola: 3

12. Broj ovisnika o drogama u programu smanjenja šteta koje su zaražene zaraznim bolestima

S hepatitisom B: 15

S hepatitisom C: 380

S HIV-om: 1

13. Evaluacija programa

Evaluacija procesa: Da

Metoda evaluacije procesa: NZJZ SDŽ s kojim imamo dugogodišnju suradnju na preventivnim, savjetodavnim i dr. aktivnostima vezanim za zdravlje, e imati i ulogu kako supervizora tako i vanjskih evaluatora projekta.

Pisanim izvješ em o kvaliteti provedenih aktivnosti.

Volonteri iz EU e standardiziranim upitnicima EU tkz. Final Report for volunteers tako er evaluirati u inke projektnih aktivnosti.

U suradnji sa HZJZ obavljat e se programska evaluacija koji se odnosi na postavljene ciljeve, što u ovom slu aju predstavlja promjenu rizi nog ponašanja kod korisnika programa koja u kona nici dovodi do smanjivanja broja oboljelih od HIV-a.

Naime, pratit e se uspješnost u promjeni ponašanja kod intravenskih korisnika droga, konzumenata lakih droga i komercijalnih seksualnih radnica (u suradnji sa HZJZ-om na provo enju bihevijoralnih studija: sociodemografska

obilježja korisnika, njihovo spolno ponašanje- upotreba kondoma pri zadnjem spolnom odnosu te upotreba kondoma pri komercijalnom spolnom odnosu, upotreba droga, potreba za novim oblicima usluga te koliko je ova intervencija uspješno namijenjena i prilagođena potrebama i zahtjevima te ciljane populacije) kroz bihevijoralne studije. Primenje provedbe programa vršile se se kroz mjesečne izvještaje koje ispunjavaju djelatnici, a što uključuje:

- pramenje broja korisnika uključeni u program; ovisnika koji injektiraju droge, konzumenata lakih droga i prodavateljica seksualnih usluga
- pramenje broja aktivnosti usmjerenih na dobrobit korisnika programa

Evaluacija u inka: Da

Metoda evaluacije u inka: Pratit e se indikatori predviđeni CRIS-om (Country Response Information System) na koje se pramenje obavezala i Republika Hrvatska potpisivanjem Deklaracije o obvezama u svezi HIV/SIDE

Najvažniji rezultati evaluacije: Dugogodišnjim radom sa ovisnicima i prodavateljicama seksualnih usluga stvorili smo odnos povjerenja, kao i sa svim subjektima u zajednici (na lokalnoj, regionalnoj, državnoj i međunarodnoj razini).

Povećanjem broja terenskih aktivnosti i zemljopisnim širenjem programa broj obuhvaćeni korisnika se samo povećava.

Zahvaljujući kvalitetnom radu s jasnim indikatorima u inkovitosti koji su prepoznati i na međunarodnoj razini, u aktivnosti je uključeno mnogo mladih stručnjaka iz EU koji svojim radom doprinose povećanju uspješnosti realizacije programa.

Također je važno da je projekt prepoznat kao primjer dobre prakse ne samo u Hrvatskoj, nego i šire tako da se rezultati evaluacije koriste u mnogim stručnim i znanstvenim radovima i publikacijama.

Program je poticao i uključivanje volonterskog rada, kako među općom populacijom, tako i među korisnicima, što je i jedan od ciljeva projekta; integracija korisnika u društvo i promjena njihovog ponašanja ka društveno odgovornijem. Dolaze i u svakodnevnu interakciju s volonterima, osobama iz tzv. „zdrave populacije“, korisnici imaju mogućnost širenja svoje društvene mreže i kontakata i izvan zaaranog kruga osoba s rizičnim ponašanjima, te im je to dodatna motivacija da se potrudite biti odgovorniji u svom ponašanju prema okolini. Zahvaljujući volonterima i sami korisnici su oni koji se uključuju u volonterske aktivnosti, osobito u prikupljanju odbačenog narkomanskog pribora na terenu.

14. Evaluatori

Unutarnji i vanjski

15. Dodatne napomene

16. Ukupni proračun programa za jednu godinu provođenja (HRK)

890000

17. Izvori financiranja

Vlastita sredstva (HRK): 87.000,00

Gradsko financiranje (HRK): 10.000,00

Županijsko financiranje (HRK): 0

Nacionalno financiranje (HRK): 1.350.000,00

Drugi izvori (HRK): 320.000,00